

Становлення Гімназії успішного українця

Ірина ТОПЧІЙ,

кандидат педагогічних наук, директор Черкаської гімназії №9
імені О. М. Луценка Черкаської міської ради

Людська, особистісна та національна гідність – засадничі положення у вихованні зростаючого покоління, подальшому демократичному розвитку нашої держави. Гідність як безумовна цінність є підґрунтям для утвердження людиною своєї громадянської позиції, відповідально-го самовизначення, єдиного правильного вибору у складних життєвих ситуаціях. Саме тому ми переконані, що реалізація творчої моделі інноваційного розвитку навчального закладу «Гімназія успішного українця» у нинішніх умовах набуває виняткового значення.

Теоретичною основою цієї моделі є наукові дослідження поняття культури гідності. Означену проблему вивчали вітчизняні (І. Бех, А. Макаренко, В. Сухомлинський, О. Захаренко, І. Синиця, С. Удовичка та ін.) та зарубіжні (Д. Дьюї, Я. Корчак, М. Монтессорі, С. Френе) педагоги, які визначали гідність як право дитини на повагу, прийняття та визнання.

Зазначимо, що нині поняття «гідність» є предметом вивчення різних наук: філософії (як пошук місця людини у світі, сенсу буття), психології (як невід’ємний аспект самосвідомості, самоповаги, Я-концепції особистості), педагогіки (як елемент виховання, без якого неможливе становлення повноцінної, самодостатньої, високоморальної особистості). Окремі аспекти цієї проблематики також висвітлено у соціології, правознавстві та релігієзнавстві [5].

Погоджуємося з думкою К. Чорної про те, що кожній людині властива гідність у силу її розуму й належності до людського роду. Тож гідність – це родова якість розумних істот. Всі люди є рівними у своїй гідності, у цьому сенсі серед них немає більш значущих і менш значущих. При цьому кожен повинен також визнавати і поважати гідність інших людей [там само].

Опрацювання теоретичних засад культури гідності у системі методичної роботи сприяло усвідомленню педагогічним колективом гімназії положення про те, що визнання людини та її гідності є найвищою цінністю, характеризує найвищий рівень сучасної цивілізації. Досліджено, що сутність гідності визначається як особливе моральне ставлення людини до самої себе та ставлення до неї суспільства, у якому визнають цінність особистості. Іншими словами, гідність – це відображення єдності суспільного визнання людини та суб’єктивного усвідомлення нею своєї суспільної та моральної значущості. Отже, саме поняття «гідність» поєднує суб’єктивний та об’єктивний компоненти [4].

Академік І. Бех обстоює важливу характеристику поняття гідності – усвідомлення й переживання особистістю самої себе у сукупності морально-духовних характеристик, що викликають повагу оточення. На думку вченого, гідність має бути надцінністю як морально-духовне утворення вищого порядку, без якого неможливе формування кожної конкретної цінності. Саме тому І. Бех трактує гідність як показник вищої моральної свідомості, до якої має піднятися особистість. При цьому основним критерієм сформованості суб’єкта культури гідності є його готовність до раціонального вчинку. У цьому контексті вчений розглядає людину культури гідності як самодостатню особистість, яка спирається лише на себе, свій внутрішній покликання, а не на інших, не на те, що вони думають про неї, чого від неї очікують, чим захоплюються в ній, за що зневажають, винагороджують чи карають [1].

На основі наукових праць І. Бека [1; 2] та К. Чорної [4; 5] ми виокремили *теоретичні положення культури гідності*, на яких базується творча модель нашого навчального закладу:

- гідність відображається у структурі особистості та нерозривно пов’язана з її самосвідомістю;
- гідність визначається у системі ставлень (ставлення людини до самої себе, інших людей, держави, суспільства) та є регулятором поведінки;
- гідність – це усвідомлення своєї безумовної цінності, моральної рівності з усіма іншими;
- гідність є невід’ємним правом, яке належить людині від народження.

До того ж, у Конституції України проголошено: людину, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпеку визнають найвищою соціальною цінністю (ст. 3), всі люди є вільними й рівними у своїй гідності та правах (ст. 21), кожен має право на повагу його гідності.

Гімназію успішного українця створювали на основі нової освітньої та наукової стратегії з

урахуванням якісних змін в освітньому просторі України. З огляду на це, реалізація основних завдань творчої моделі «Гімназія успішного українця» потребує:

- створення умов для компетентнісного особистісного розвитку і творчої самореалізації учасників навчально-виховного процесу, виховання учнів як національно свідомих громадян-патріотів із високою культурою гідності;
- удосконалення та активізація інноваційної діяльності педагогічних кадрів у аспекті розвитку гімназії;
- застосування у навчально-виховному процесі та управлінні школою новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та інноваційних технологій навчання і виховання;
- розширення зв'язків з міжнародними освітніми організаціями;
- забезпечення дієвого соціального партнерства навчального закладу з державними й громадськими організаціями та установами.

Формування культури гідності гімназистів здійснюватимемо на основі виховання різних видів гідності:

«Я–Я» – *людська гідність* (правовий аспект) – Я–дитина, людина, європеєць, представник людства;

«Я–Ти» – *особистісна (власна) гідність* – Я–учень, Я–гуманіст, нащадок, продовжувач власного роду;

«Я–суспільство» – *національна гідність* – Я–українець, творець себе і держави, нації [5].

Ефективне формування культури гідності гімназистів залежить від гармонійного поєднання інтересів учасників виховного процесу: вихованця, котрий прагне вільного саморозвитку і збереження своєї індивідуальності; суспільства, зусилля якого спрямовуються на всебічний розвиток особистості; держави, зацікавленої в тому, щоб діти зростали громадянами-патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце у цивілізованому світі [4; 5].

Освітній процес у Гімназії успішного українця характеризуємо так:

1. *Багатопрофільність гімназії* дає змогу кожному учневі обрати напрям реалізації власних здібностей та уподобань на основі певного профілю (інформаційно-технологічного, спортивно-військового, філологічного, біолого-географічного, хіміко-біологічного, фізико-математичного).

2. *Навчання у фізико-математичних, математико-інформаційних, хіміко-біологічних класах* спрямовують на формування компетентного гімназиста з високим рівнем культури гідності як дитини-учня, людини дорослої, європейця, представника людства (сфера відносин «Я–Я»). При цьому особливо наголошуємо на вихованні *людської гідності* – етичного і психологічного поняття, у якому фіксується уявлення про цінність людини як особистості, що означає ставлення

до самої себе (на основі адекватної самооцінки) і ставлення до неї інших людей, значущість учня як людини, представника людства, незважаючи на її належність до тієї чи іншої соціальної спільноти та становища в суспільстві [5].

3. *Виховна система* гімназії передбачає, що на початку навчального року учні кожного класу, разом з батьками, обирають тему виховного проекту та впродовж навчального року спільно – учні, батьки, вчителі – працюють над його реалізацією. Так, протягом 2016/2017 навчального року класні колективи обрали такі виховні проекти: «Наше здоров'я – у наших руках», «Брати наші менші», «Ляльки мого дитинства», «Сім чудес України», «Дорогами життя», «Випускники гімназії – учасники АТО», «Дорогою добрих справ», «Із бабусиною скрині» та багато інших цікавих виховних проектів.

Під час цієї діяльності формується і виховується особистісна (власна) гідність гімназистів у системі відносин «Я–Ти»: «Я – гуманіст, нащадок і продовжувач власного роду».

4. *Активна робота* з громадою міста, мікрорайону, області, зокрема реалізація загальногімназійного проекту «Влада – громада – ми», випуск гімназійної газети «Лідер» (для громади міста), власні сторінки гімназії у соціальних мережах, участь у Всеукраїнському турнірі журналістів, участь у загальноміських заходах, гімназійні акції для всього міста, масштабна волонтерська діяльність забезпечують можливість формувати *культуру національної гідності* у системі відносин «Я–суспільство».

5. *Керуючись положеннями* Концепції національно-патріотичного виховання для дітей та молоді [3], педагогічний колектив гімназії створює можливість учням навчатися в *кадетських класах*. З 2014 року у таких класах, крім юнаків, навчаються і дівчата; також у гімназії впроваджено роздільне навчання: кадети та панянки.

Зазначимо, що реалізацію творчої моделі навчального закладу «Гімназія успішного українця» розпочато у 2014 році. Під час організаційно-підготовчого етапу розроблено концептуальні засади навчального закладу, проаналізовано та обговорено на педагогічних радах нормативно-правові документи з проблеми дослідження, вивчено досвід роботи авторських шкіл в Україні, налагоджено співпрацю та підписано угоди з вищими навчальними закладами – Черкаським національним університетом імені Богдана Хмельницького, Черкаським державним технологічним університетом, Черкаським інститутом пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля, Комунальним навчальним закладом «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Усе це спрямовано на забезпечення ефективності реалізації завдань інноваційного розвитку навчального закладу як Гімназії успішного українця.

Зроблено перші важливі кроки. Педагогічний, батьківський, учнівський колективи перебувають у нових творчих пошуках. Отже, реалізація моделі гімназії успішного українця забезпечить виховання у дітей та підлітків почуття власної гідності та розуміння себе як самоцінності. В умовах сучасного соціуму це особливо актуально, оскільки українське суспільство потребує яскравих особистостей, розумних, дієвих, таких, які вміють захищати себе та близьких, відстоювати власну гідність та честь держави й української нації.

Література

1. Бех І. Д. Гідність як духовний геном особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2009. – №1.
2. Бех І. Д. Почуття гідності у духовному розвитку особистості / І. Д. Бех // Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посіб. – К.: Академвидав, 2009.
3. Концепція національно-патріотичного виховання для дітей та молоді [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/konceptciya-nacjonalno-patriotichnogo-vixovannya-ditej-i-molodi.html>
4. Чорна К. І. Виховання культури гідності в дітей та учнівської молоді як соціально-педагогічна проблема / К. І. Чорна // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2013. – Вип. 15(1).
5. Чорна К. І. Концептуальні засади виховання культури гідності дітей та учнівської молоді в позаурочній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів / Виховання культури гідності дітей та учнівської молоді в позаурочній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: метод. посіб. / заг. ред. К. І. Чорної. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 260 с.

Анотації

Ірина ТОПЧІЙ

Становлення Гімназії успішного українця

У статті репрезентовано творчу модель навчального закладу «Гімназія успішного українця», яка базується на положенні про гідність як безумовну цінність, що є підґрунтям для утвердження людиною своєї громадянської позиції, відповідального самовизначення, єдиного правильного вибору у складних життєвих ситуаціях. Обґрунтовано мету та завдання діяльності гімназії, що полягають в оптимізації освітнього процесу з урахуванням сучасних світових тенденцій, у сприянні формуванню особистості учня, здатного до подальшої успішної життєвої самореалізації, у створенні нового педагогічного середовища, орієнтованого на розвиток учнів згідно з індивідуальними можливостями та потребами дитини, у вихованні культури гідності учнів.

Ключові слова: культура гідності, Гімназія успішного українця, модель розвитку інноваційного закладу.

Ірина ТОПЧІЙ

Становление Гимназии успешного украинца

В статье представлена творческая модель учебного заведения «Гимназия успешного украинца», которая базируется на положении о достоинстве как безусловной ценности, что является основой для утверждения человеком своей гражданской позиции, ответственного самоопределения, единственно правильного выбора в сложных жизненных ситуациях. Обоснованы цель и задачи деятельности гимназии, которые состоят в оптимизации образовательного процесса с учётом современных мировых тенденций, в содействии формированию личности ученика, способного к дальнейшей успешной жизненной самореализации, в создании новой педагогической среды, ориентированной на развитие учащихся в соответствии с их индивидуальными возможностями и потребностями, в воспитании культуры достоинства учеников.

Ключевые слова: культура достоинства, Гимназия успешного украинца, модель развития инновационного учреждения.

Iryna TOPCHIIY

Becoming Gymnasium of Successful Ukrainian

The paper presents a creative model of the educational institution «Gymnasium of Successful Ukrainian», based on the position of dignity as an absolute value, which is the basis for the person's establishment of one's own citizenship, responsible self-determination, the only correct choice in difficult situations. The author sees goals and objectives of the Gymnasium in optimizing the educational process with current global trends, in promoting the formation of student's individuality capable for further successful life fulfillment, in creating a new educational environment, tuned to the students' development according to their individual abilities and needs, in education students' culture of dignity.

Keywords: culture of dignity, Gymnasium of successful Ukrainian, model of development of innovative institution.